

Hearing om tilläggsgarantier för BKD, Arlanda

2015-02-20

Huvudsyfte med dagen

- Information om arbetet med att söka nya tilläggsgarantier
- Diskutera möjliga alternativ till tilläggsgarantierna
- Frågeställningar kring tilläggsgarantierna från olika vinklar

Jordbruksverkets uppdrag om vattenbruk

Jordbruksverket ska verka för ett konkurrenskraftigt företagande på landsbygden. Samtidigt som det ska vara långsiktigt hållbart. Vi har ansvar för djurskyddsfrågorna och djurens hälsa. Därmed ska vi främja på ett hållbart sätt. Vilket ger att vi måste se på hela området och tänka ur ett samhällsperspektiv.

För att få ett bra underlag så har vi nära samarbete med myndigheter såsom SVA. SVA är vår riskvärderare och ger Jordbruksverket underlag för riskhantering. Länsstyrelserna och näringen är också två viktiga samverkansparter. Detta möte är ett exempel på sådan samverkan.

Under mötet vill Jordbruksverket informera om vad som gäller för tilläggsgarantier och vad som kommer hända under hösten. Jordbruksverket ville också diskutera om vad vi kan göra om vi inte får behålla eller vill behålla tilläggsgarantierna.

Vad innebär tilläggsgarantierna?

Tilläggsgarantier regleras i rådets direktiv 2006/88/EG. Det finns flera kommissionsbeslut som kompletterar direktivet. Ett liknande direktivet fanns tidigare men sågs över under början av 2000-talet. Direktivet blev helt införlivat i Sverige 2008.

Sjukdomarna som EU har listat är sjukdomar som EU anser är potentiell allvarlig och de sjukdomarna måste medlemstaterna agera på. Listade sjukdomar är indelade i två kategorier:

- Exotiska sjukdomar är sjukdomar som man anser inte finns inom EU. Medlemstaterna måste utrota de.
- Icke exotiska är sjukdomar som kan finnas endemiska. Som medlemsstat får som ta ställning om man ska utrota eller begränsa spridningen.

Sverige är fritt från många sjukdomar. Vi tar bara emot levande djur från områden som är fria från samma sjukdomar. På detta sätt begränsar man risken att föra in nya sjukdomar i landet genom handeln med andra länder.

BKD är inte en listad sjukdom utan vi har tilläggsgarantier för den. Tilläggsgarantierna rör sådana sjukdomar som inte omfattas av EU:s reglerverk, men som medlemsstaterna anser vara farliga för landet. Tilläggsgarantierna kan vara en fri-status eller ett utrotnings- eller övervakningsprogram.

För att få tilläggsgarantier måste det finnas en avsevärd risk för vilda djur eller vattenbruksdjur. Sverige har tilläggsgarantier för BKD, IPN (sp+ab) och SVC. Utrotningsprogram bör leda till en förbättring av sjukdomssituationen inom en rimlig tidsperiod. Vi har utrotningsprogram för BKD

Sverige har försökt utrota BKD sedan första förekomsten 1985. När Sverige trädde in i EU ansökte man om att få ett utrotningsprogram godkänt. Programmet blev dock inte officiellt godkänt av EU kommissionen förrän 2004.

Jordbruksverket har påbörjat en konsekvensanalys av utrotningsprogrammet för BKD där vi har tittat på vad som har hänt de senaste tio åren. Hanteringen vid påvisande av BKD på anläggning har ändrades genom åren. Först hanterade man det som epizooti sedan fick anläggningen behålla fisken, om det inte var klinisk utbrott, till slakt. Jordbruksverket gör en individuell bedömning av varje fall.

I en konsekvensanalys har Jordbruksverket försökt utreda hur mycket det kostar att ha och inte ha utrotningsprogram. För att kunna beräkna hur mycket det kostar så behöver Jordbruksverket ta reda på vad priset är på vilt bestånd. Sverige var de enda som ansökte om garantier för värnande av vilda bestånd. Men det finns ingen cost-benefit analys gjord för svenska förhållanden. Vi har inte sett konsekvenser på vilda bestånd, men vi har inte heller provtagit i en större utsträckning i det vilda.

Alternativ som Jordbruksverket har identifierat för hanteringen:

1. Antingen fortsätta som vi gör och effektiviserar programmet.
 - a. Detta måste kunna motiveras väl eftersom det inte är säkert att ansökan beviljas.
2. Vi släpper garantierna.
 - a. Om Sverige inte behåller eller får behålla garantierna så kommer vi inte provta eller kontrollera sjukdomen. Då vet vi inte vad som händer och har ingen kontroll.
3. Vi släpper garantierna men har ett nationellt övervakningsprogram istället.
 - a. Vem provtas och hur ska man provta?

Infektion av BKD

Mottagliga arter för BKD är i princip alla salmonider. Harr och sik är troligen inte så känsliga. Utsätts regnbåge för stress som kan man få upp till 40 % dödlighet. Röding och lax/öring är känsligast där man kan få upp till 80 % dödlighet vid stress.

BKD är en kronisk infektion som kan vara smygande länge och kan liknas med tuberkulos. Utbrott sker vid 7-15 grader. Sjukdomen smittar horisontellt och vertikalt. Fisken får anemi, knutor, vätska i buken, hållighet i muskulaturen, hudsår, utstående ögon. Fisken dör till slut av njursvikt. Fisk i brackvatten klarar sig bäst.

Ynglen brukar få symtom i samband med smoltfasen.

För att förhindra smittspridning kan man isolera odlingen genom till exempel ett landbaserat system eller ett enskilt vatten som inte påverkar andra odlingar. Vid transport kan transportmedlet vara sanerat innan man tar sig in på en odling.

I USA är BKD väletablerad hos den vilda fisken i vissa områden. Detta har lett till påtaglig dödlighet på västkusten och i de stora sjöarna. Kanada har skattat kostnaderna för BKD som höga. Släpper vi garantierna förslår SVA att vi ska rikta eventuell provtagning mot avelsfisk.

Provtagningsmetoden har ändrats sedan 1985. Idag kör SVA ELISA, som är en effektivare metod än vad som användes förr.

SVA har utvecklat en ny metod så att man kan provta på levande djur för BKD. De har gjort studier på BKD infekterade djur. För den nya metoden så tar man svabb prov på gälarna och kloaken och analyserar. Detta motsäger tidigare teori att fiskar inte utsöndrar sjukdomen om de har subkliniska symptom. Vi vet inte om EU godkänner in vivo metoden som SVA har jobbat fram.

Det är inget anmärkningsvärt att det var två företag positiva förra året. SVA:s budskap är att vi ska behålla tilläggsgarantierna. SVA tycker att det är helt klart att det kan få en negativ påverkan.

BKD i Finland

Finland och Sverige har mycket gemensamt. Ministeriet som Kajsa Hakulin jobbar på har ansvar för djursjukdomar hos olika djurslag.

EVIRA har dubbelroll, som är Jordbruksverket och SVA ihop. Regionförvaltning i Finland motsvara länsstyrelsen. I Finland är det länsveterinärerna som beslutar om spärr och genomför det praktiska vid ett sjukdomsutbrott. Den kommunala veterinären utför kontrollbesöken på en anläggning. I Finland finns möjlighet att använda andra än veterinär som har kompetensen.

Antalet vattenbruk i Finland har gått ner lite sedan 1990. Totalt finns idag 471 fiskodlingar, varav vid kusten cirka 130. Det har gått ekonomisk dåligt för vattenbruket i Finland sedan det blev exportstopp till Ryssland.

BKD påvisades först 1989 på Åland. Trots motsvarande bekämpning som bedrivs i Sverige så spred sig sjukdomen. Sedan 1989 har sjukdomen spridit sig och idag vidtas det inga åtgärder. En utredning av bekämpningsprogrammet gjordes 2010. Slutsatsen var att programmet inte var effektivt, men rekommendationen var att fortsätta med hänsyn till riskerna för vild fisk. Finland hade starka misstankar om att smittan kom från vild fisk och därmed ansåg man att det inte gick att bekämpa sjukdomen.

Sjöarna i Finland hänger ihop i en mosaik, vilket gör det svårt att friförklara vatten om smittan finns i systemet.

Kymmene älven blev påvisad för BKD 2012. Smittan kom då från vildfisk. Odlingen hade tagit in vatten från en bäck där det fanns bäckroding som var smittad med BKD.

2013 påvisades ingen smitta men 2014 påvisades BKD igen. Den drabbade odlingen hade tidigare sanerats en gång för BKD och efter det odlat stör istället i många år. Sen började odlingen återigen med regnbåge och blev då återsmittad. Antingen fanns sjukdomen kvar på anläggningen eller så kom sjukdomen ifrån vilt.

Diskussionen togs återigen upp mellan myndigheter och näringen i Finland efter utbrottet 2014. Näringsen i Finland var eniga om att inte ha tilläggsgarantier för BKD. Det fanns delade meningar om BKD-programmet.

Finland har nu släppt tilläggsgarantierna för man såg ingen möjlighet till att utrota sjukdomen. Idag har Finland ett frivilligt BKD-program istället för ett obligatoriskt utrotningsprogram. Odlingsägaren betalar idag kostnaderna för att delta till skillnad från när det obligatoriska programmet fanns som subventionerades av staten.

I Finland har BKD påträffats hos vild fisk (lax, öring och bäckröding), men ingen dödlighet har påvisats bland vilda populationer. Man har inte sett några konsekvenser hos vilda populationer.

I Finland tror man att BKD kom med fisk från Sverige.

Paneldebatt

(Detta är inte ordagrant skrivet från diskussioner som fördes under paneldebatten, därmed reserverar vi oss mot eventuella missuppfattningar)

Grundläggande: Jordbruksverket har inte tagit ställning till hur vi ska göra med tilläggsgarantierna.

Är utrota rätt ord? Är det ens möjligt att utrota BKD, som ju är en bakterie? Är det inte bättre att kalla det bekämpningsprogram?

Utröttningsprogram finns för både virus och bakterier på däggdjurssidan. Det kanske går att utrota sjukdomen om man effektiviserar programmet. Det finns både övervakningsprogram och utrotningsprogram. Utrötning eller bekämpning är en fråga om ambitionsnivå. Har man hög ambitionsnivå då är det utrotning. Om man har en bekämpning så sänker man ambitionsnivån. Utröttningsprogram är till för när man vet att sjukdomen finns i ett område eller på en odling och man vill få fristatus.

Vad är målet med utrotningsprogrammet? Vi vill bli av med sjukdomen och det påverkar inte bara näringen.

Finns det olika typer av BKD som orsakar dödlighet i olika utsträckning? Det är mer en fråga om hur mottagliga olika arter är.

SVA presenterade en studie från USA. Är den amerikanska situationen motsvarig till den svenska? *Laxarter är olika känsliga för BKD och det är en anledning till att situationen inte är fullt motsvarig till situationen i Sverige. USA har inte samma arter som finns i Sverige och det är inte samma förhållanden som i Sverige. Inget annat land i EU har sett några konsekvenser av BKD hos den vilda populationen som Sverige kan dra paralleller av. Finland har påvisat BKD i vild population men har inte sett några konsekvenser.*

”Kompetensen finns inte i Sverige jmf med våra grannländer. Kompetensen är inriktat mot landlevande djur. Det behövs högre kompetens hos veterinärerna som kommer på besök på odlingarna. Man ska bekämpa på ett klokt sett och titta på att det inte kommer in sjukfisk till anläggningarna.”

Det är inte bra att släppa utrotningsprogrammet för sjukdomen när det är stark återvandring av lax. Hur ser ni på ”timingen” för denna fråga? Är det på grund av den starka återvandringen. *Timingen har direkt koppling till det faktum att det är nu det är dags att ansöka om tilläggsgarantier. Det är vår skyldighet att utvärdera allt vi gör och speciellt innan vi ska lämna in en ny ansökan.*

Är det givet att ambitionsnivån ska fortsätta vara på den här nivån? Ska vi inte öka ambitionsnivån ordentligt om vi ska ha kvar garantierna?

Ska vi höja ambitionsnivån så kommer det att drabba näringen ekonomiskt, men visst kan det vara så. Man kan kombinera provtagning av sättfisk och stamfisk. Stamfisken kan provtas som ett komplement. I dagsläget provtar man inte stamfisken i näringen förutom i kompensationsodlingarna.

”Näringen måste ha bättre kontroll på inkommande fisk och det saknas fiskeribiologisk kompetens hos våra myndigheter och kontrollinstanser. Framförallt när det gäller de veterinärer som ska kontrollera odlingarna. Tilläggsgarantierna har spelat ut sin roll. Stamfisken bör provtas som ett komplement i utrotningsprogrammet. ”

Vad tycker kompensationsodlingarna om tilläggsgarantierna? Vad skulle en avsaknad av garantierna innebära för vår förmåga att främja yrkesfiske, fritidsfiske och fisketurism?

Vi måste göra avvägningar på Jordbruksverket där alla aspekter vägs in.

Hur långperiod kan vi få tilläggsgarantierna vid nästa ansökan? Det finns en oro i näringen vad gäller utsättningarna och Länsstyrelsens vilja att godkänna dessa om garantierna försvinner?

Man blir tilldelad en tid som garantierna gäller för. Senast var det två år. Därefter måste man söka de på nytt.

Hur långt fram ligger arbetet med vattendirektivet? Hur ser vi på vandringsvägar kontra smittskyddet?

Det är inte bestämt, men om man bygger vandringsvägar så flyttar vi kustgränsen längre upp i inlandet.

Vad blir de ekonomiska konsekvenserna för vattenbruk och fiske om tilläggsgarantierna släpps? *Jordbruksverket har gjort ett försök att bedöma detta, men det är svårt att beräkna kostnaden för eventuella konsekvenser för vilda bestånd. Kostnaden för näringen är lättare att beräkna.*

Detta är en överlevnadsfråga för sättfiskodlare. Deras smittbekämpning har fungerat. Idag börjar det ifrågasättas från sportfiskeklubbar m.fl. om man inte istället ska satsa på vildfisk. Vad händer om de som köper sättfisk börjar oroa sig för att de riskerar att köpa BKD-smittat material?

Det är vattenägare, sportfisk som gör valet att köpa sättfisk. Väljer de att inte köpa sättfisk så försvinner marknaden.

Det ansöks 2500 utplanteringsstillstånd nationellt varje år. Kommer länsstyrelserna kunna smittskyddsspåra om garantierna släpps? *Ja, vi har all möjlighet att jobba vidare med frivilliga hälsoprogram även om garantierna släpps. Det kan också vara så att BKD blir anmälningspliktigt. Vi behöver inte släppa all bekämpning bara för att garantierna släpps. Länsstyrelsen kan redan idag begära in journaler från odlarna.*

Hur kommer det bli med ersättningar till odlare som tvingas slakta ut? *Idag är det bara epizootisjukdomar som ersätts, d.v.s. inte BKD.*

Hur bekostas provtagningen av vild fisk i Finland? *Det gör staten. Jordbruksverket har beviljat SVA medel för att provta i det vilda.*

”Utgångspunkten bör vara att vi ska ha kvar garantierna p.g.a. våra skyddsvärda lax-, öring- och rödingbestånd. Sverige bör koncentrera sig på att lista upp argument för att tilläggsgarantierna ska behållas.”

”Smittorisken till vild fisk är stor vid en kassodling. Ska det då vara frivilligt med kontroller? Det är ju inte företagets vattendrag som kan smittas av deras verksamhet utan allmänna intressen.”

”Om man är odlare av regnbågslox är den största risken provtagningarna eftersom regnbåge klarar smittan ganska bra.”

”Alla kostnader läggs direkt på odlarna och även på små odlingar. Därmed ska provtagning vara välgrundad.”

Hanterar Jordbruksverket smittskyddsarbetet på fisk på annat sätt än för landlevande djur? *Generellt sett är det ingen skillnad mellan hanteringen av fisk och landlevande djur men fisk finns i naturligt vatten tillsammans med vilda djur vilket skapar en annan situation.*

Har Jordbruksverket tänkt sig att ersätta alla som drabbas om man släpper tilläggsgarantierna? *Jordbruksverket söker inte tilläggsgarantierna vår egen skull. Jordbruksverket söker för näringsens skull och för vilda populationer. Även om vi söker är det inte säkert att vi får garantierna och vi vill inte stå där i november och undra vad vi ska göra när vi inte fått garantierna. Det är det vi ska diskutera idag. Jordbruksverket kommer inte att betala ut någon ersättning.*

Hur är känsligheten för analysmetoden ELISA för att detektera BKD? *Den är mycket känslig.*

Hur var det i Finland med avseende på fritidsfiskare, yrkesfiskare och fiskevattenägare? Hade de synpunkter på att garantierna skulle släppas? *De var ingen större diskussion och inte många synpunkter.*

Hur mycket studier har gjorts på känsligheten hos sik? *Inte mycket alls. I Sverige har vi inga sådana undersökningar utförts. I Finland har BKD aldrig hittats på vild sik, men på odlad.*

Kommer Länsstyrelsen få tillgångar till information om smittspårningen på fisk i samband med förekomst av smittor? *Det får man pröva i varje enskilt fall. Länsstyrelsen kan redan idag begära in*

journaler från odlarna. Jordbruksverket kontaktar alltid berörd länsstyrelse om en smitta hos en odling blir känd. K4 anmälan skickas till berört län.

Hur lång tid tar det från dess att BKD-smitta upptäcks tills att odlingen blir spärriad? Jordbruksverket tar kontakt med odlingen och ber att inte vara flytta fisk vid misstanke. Beslut om restriktionen fattas först när det är bekräftat (om uppgiften inte kommer direkt från odlingen).

Jordbruksverket kommer att fortsätta med utredningen och kommer att lägga ut några frågeställningar på hemsidan så vi vill att så många som möjligt svara på.